

GEDİZ DELTASININ JEOMORFOLOJİSİ VE PANAZTEPE (MENEMEN – İZMİR)

Serdar Vardar^a, Ertuğ Öner^b

^aİzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Coğrafya Bölümü

^bEge Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü
(serdarvardar@yahoo.com) (ertugoner03@gmail.com)

ÖZ

Gediz Deltası İzmir körfezinin kuzey kıyılarında bulunmaktadır. Deltadaki Maltepe sırtı ve eteklerinde bulunan Panaztepe ve limanı olduğu düşünülen Limankent arkeolojik yerleşimleri Menemen'in Maltepe mahallesindedir. Son Buzul Çağı maksimumunda çok açıklarda olan kıyı çizgisi Holosen transgresyonu ile hızla karaya doğru ilerlemiştir. Eski Gediz delta alanını kaplayan denizin en çok yükseldiği dönem (GÖ 7000-6000), kıyı çizgisinin karaya doğru en fazla girinti yaptığı dönem olmuştur. Daha sonraki dönemde Gediz ırmağının taşıdığı alüvyonlarla yeni ve son deltasını oluşturması ile kıyı çizgisi bugünkü konumuna ulaşmıştır. Bugünkü delta ovasında bulunan Maltepe sırtı kuzeydoğusundaki Panaztepe ve Limankent yerleşimleri de günümüzden yaklaşık 6000 yıl önce kurulmuşlardır. Bu durumda Gediz deltasının son dönem gelişmeleri ile Panaztepe ve Limankent arkeolojik yerleşimlerinin kuruluşu arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Gediz deltasının paleocoğrafya özelliklerinin belirlenmesi ve buradaki eski yerleşmelerin jeoarkeolojisine ışık tutmak amacıyla 1990-2017 yılları arasında 15 delgi sondaj yapılmıştır. Böylece alüvyon katmanlarında gizli olan eski doğal çevre değişmelerinin izlerine ulaşılmıştır. Bu değişmeleri daha güvenilir veriler ile ortaya koyabilmek için sondaj örneklerinin sedimantolojik, paleontolojik ve element analizleri yapılmıştır. Yapılan çalışmaların sonucunda Gediz deltası, Panaztepe ve Limankent için şu sonuçlara ulaşılmıştır; GD-KB doğrultulu genel bir kesit üzerinde delta dolgularının Son 7000 yıldaki denizel ve deltaik ana sediman birimleri ayırt edilmiştir. Orta Holosen'de Gediz deltasının eski kıyısının (GÖ 7000-6000) K-G doğrultulu bir hatta Musabey, Kesikköy, Ulucak mahallelerinin batı kenarı boyunca uzandığı belirlenmiştir. Orta Holosen kıyısının Musabey ve Çavuşköy mahallelerinin doğusuna sokulmuş olabileceği düşünülerek 2018 yılında burada sondajlar planlanmıştır. Maltepe köyü ile Limankent arasındaki KB-GD doğrultulu kesitte ise denizin Limankent kenarına kadar ulaştığı anlaşılmıştır. Bunun yanında, Maltepe mahallesinin bulunduğu alandaki tepelik alanın Orta Holosen'de bir ada olduğu ortaya konulmuştur. Bu durumda Limankent civarının eski bir limanın varlığı için uygun koşullara sahip olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İzmir, Menemen, Maltepe, Gediz Deltası, Panaztepe, Limankent, Paleocoğrafya, Jeoarkeoloji

GEOMORPHOLOGY OF GEDİZ DELTASI AND PANAZTEPE (MENEMEN – İZMİR)

Serdar Vardar^a, Ertuğ Öner^b

^aİzmir Kâtip Çelebi University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Geography, İzmir

^bEge University, Faculty of Letter, Department of Geography, İzmir
(serdarvardar@yahoo.com) (ertugoner03@gmail.com)

ABSTRACT

Gediz Delta is located on the northern shores of İzmir Gulf. The Panaztepe and the Limankent archaeological settlements are in the Maltepe Districts of Menemen. These settlements are located in the area that covers the Maltepe ridge and its foothills. The shoreline, which is very far from the present area of the coast in the last Ice Age Maximum, has progressed rapidly to inland with Holocene transgression. It is estimated that the shoreline intruded to inland to the maximum extent in the period when the sea covering the old Gediz delta area reached its highest peak (7000-6000 BC). The shoreline reached its present position with the formation of new and final deltas with the alluviums carried by the Gediz Ridge in the following period. The Panaztepe and Limankent settlements in the north-east of Maltepe ridge in today's delta plain were founded about 6000 years ago. In this case, there is a close relationship between the recent developments of Gediz delta and the establishment of Panaztepe and Limankent archaeological settlements. In order to determine the paleogeographic characteristics of the Gediz delta and to shed light on the geoarchaeology of the old settlements, 15 drillings were conducted between 1990-2017. Thus, the traces of the old natural environment changes hidden in the alluvium layers are figured out. Sedimentological, paleontological and elemental analyzes of the drilling samples were carried out to reveal these changes with more reliable data. As a result of these studies, the following results were obtained for Gediz delta, Panaztepe and Limankent; On a general section with a GD-KB direction the marine and deltaic main sedimentary units of the last 7000 years of delta fillings are distinguished. In the Middle Holocene, it was determined that the old coast of Gediz delta (GÖ 7000-6000) extends along the western edge of Musabey, Kesikköy, Ulucak neighborhoods in a K-G direction. Core drillings were planned here in 2018 because the Middle Holocene coast may have been intruded by the east of Musabey and Çavuşköy districts. It is understood that the sea has reached to the edge of Limankent in NW-SE directional section. Besides, the hilly area in the vicinity of Maltepe neighborhood is an island in the Middle Holocene. In this case it is understood that the vicinity of Limankent has suitable conditions for the existence of an old port.

Keywords: İzmir, Menemen, Maltepe, Gediz Delta, Panaztepe, Limankent, Paleogeography, Geoarchaeology